

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore
Stoelinga, F.

Citation

Stoelinga, F. (2020, November 19). *Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/138392>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/138392>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/138392> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Stoelinga, F.

Title: Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore

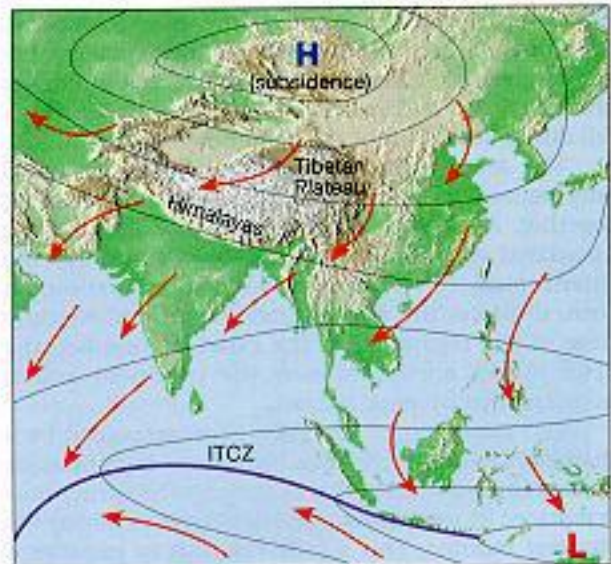
Issue Date: 2020-11-19

Hoofdstuk 6 De ontwikkeling van een maritiem handelscentrum

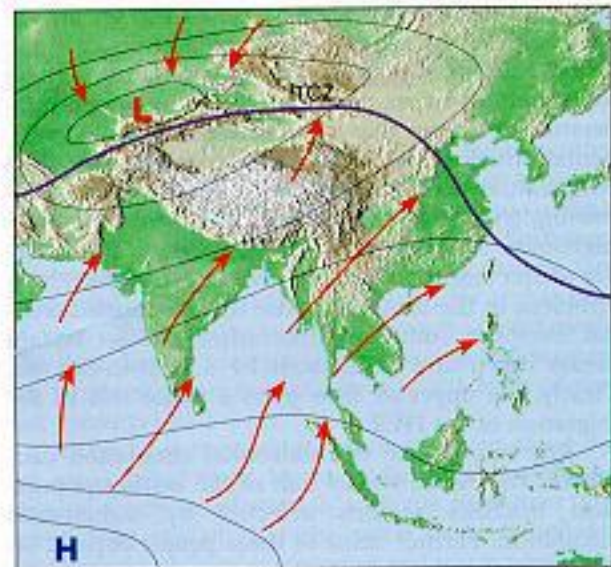
18 Singapore, ouder dan Malakka

Wisselende moesson- en passaatwinden hebben eeuwenlang zeilschepen, hun bemanning en ladingen gedwongen om rond ‘het keerpunt der winden’ over een veilige haven te beschikken. Van december tot maart stelt de noordoostmoesson de schepen uit de hoek van Arabië en India in staat de eilanden van Indonesië te bereiken om daarna, op dezelfde wind, weer de thuishaven te halen. Het alternatief is wachten tot de zuidwestmoesson tussen juni tot september voorbij is om daarna weer terug te zeilen.

Al eerder, rond januari, zakten de jonken uit China op de noordoostmoesson af naar het zuiden om vervolgens tussen mei en september, op de wind van de zuidoostmoesson met nieuwe lading uit Zuidoost-Azië terug te zeilen. Zoals J.J.P. de Jong, voormalig hoofd van het Bureau Indonesië en Azië-deskundige bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Nederland, in zijn overzichtswerk van de Nederlandse koloniale historiografie bevestigt:

(a) Winter monsoon

(b) Summer monsoon

377

De scheepsroutes in de Indonesische archipel zelf werden beheerst door de noordwestenwind die in het begin van het jaar Javaanse, Indiase en Chinese schepen mogelijk maakte de Javaanse kustplaatsen te bereiken en zelfs verder te varen naar de Molukken. Van mei tot september stelde vervolgens de zuidoostmoesson deze schepen weer in staat om terug te keren.³⁷⁸

³⁷⁷ Kaart winter en zomer monsoon; <https://earth.usc.edu/~stott/Catalina/Regionalcirc.html>.

³⁷⁸ J.J.P. de Jong, *De waaier van het fortuin: De Nederlanders in Azië en de Indonesische Archipel 1595-1950* (Zoetermeer 1998) 15-16.

Waterwegen en schepen gestuwd door moessonwinden leiden tot de opkomst van centra als Atjeh, Srivijaya en Palembang, Sumatraanse steden waar de Maleise taal en cultuur ontspruit. Scheepvaart en opbloeiende handel leiden tot stadjes als Jayakarta, het latere Jakarta en tot Javaanse kustplaatsen als Gresik en Banten. Net zoals de stad Malakka op het schiereiland Maleisië zich kan ontwikkelen door het samenvallen van natuur, zeevaart en handel. Stadjes worden gekiemd uit kleine nederzettingen en agglomeraties die binnen Azië en Eurazië eeuw na eeuw dynamische netwerken leggen, economisch, politiek en cultureel. Centra die, volgens de archeoloog en NUS-historicus John N. Miksic, in dit deel van Zuidoost-Azië niet ver liggen van een alomvattende schakel: de 965 kilometer zee-engte tussen Maleisië en Sumatra. *“If the Indian Ocean, the South China Sea, and the Java Sea are the arteries of Asian sea trade, the Straits of Melaka is its heart”*, aldus Miksic.³⁷⁹

380

De ontwikkeling van handelsroutes en culturen tussen de Perzische Golf, de Rode Zee en het Indiase subcontinent enerzijds en de havens van de Aziatische Archipel en China anderzijds gaat eeuwen terug. In feite veel verder terug dan welke Europese hegemonie in Zuidoost-Azië dan ook. Rond het eind van de elfde eeuw viert de maritieme handel in deze gebieden al een hoogtepunt, om drie eeuwen later, pas in de vijftiende eeuw, een mondiale

³⁷⁹ John N. Miksic, *Singapore & the Silk Road of the Sea: 1300-1800* (Singapore 2013) 1.

³⁸⁰ Kaart: Map of the Strait of Malacca, from a U.S. Department of Defense report. File: China Report 2006.pdf, 05/23/06.

uitstraling te krijgen in een handelsimperium van specerijen en andere Aziatische producten zoals zijde, kamfer, porselein en thee.

Ook Singapore, op de zuidpunt van de Straat van Malakka, ooit Temasek of Singapura genoemd, behoort tot de reeks van haven- en handelsgemeenschappen waar handelaren en zeelui hun waren en culturen aanbieden. Gevonden artefacten uit archeologische opgravingen bewijzen dat Singapore al eeuwen, zelfs al duizenden jaren bewoond is en diverse bezettingen van vreemde mogendheden heeft doorstaan.³⁸¹ In 1349 wordt in Chinese teksten al over Singapore als haven met een Chinese nederzetting gesproken, terwijl in de Maleise analen, de '*Sejarah Melayu*', het eerste veertiende-eeuwse boekwerk in de Maleise taal, Singapore aangehaald wordt als een Maleise handelshaven.³⁸² In die tijd resideert de uit Sumatra verdreven Maleise koninklijke familie daadwerkelijk op het eiland Singapore.

Miksic beschrijft Thaise en Javaanse aanvallen in de veertiende en vijftiende eeuw, als Java probeert Singapore als nieuwe haven aan zijn machtsgebied toe te voegen. Dit geeft een indicatie van het toenmalig belang van Singapore, zijn potentieel als Aziatisch, als kosmopolitisch imperium, maar ook zijn kwetsbaarheid.³⁸³ De conclusie van Miksic maakt duidelijk dat:

Archaeological excavations have shown that Singaporeans processed raw materials to make finished products. These local industries were not particularly large, but their existence is sufficient to prove that Singapore was not a primitive society of fishermen and pirates. It was a place where planning and technological skills combined to create business dependent on long-term planning and investment. The evidence of this is found in hundreds of thousands of artifacts excavated in seven Singaporean sites.³⁸⁴

De Javaanse dreiging leidt ertoe dat na 1400 de hoofdstad van het Maleise rijk, samen met de koninklijke familie, zich van Singapore naar een veiliger plek noordwaarts moet verplaatsen. Naar het vasteland van Maleisië waar aan de monding van de *Sungei Melaka*-rivier de nieuwe ankerplaats Malakka gesticht wordt, 250 kilometer noordwestelijk van Singapore. Malakka wordt de plek temidden van benedenwindse landen, de transithaven als vitale schakel in een keten van steden en stadjes die China via de Zuid-Chinese Zee met het Maleise schiereiland en vervolgens met het westerse achterland verbindt.

Deze infrastructuur van havens, scheepvaartverbindingen en handelsnetwerken brengt Malakka tot bloei. Vanaf de vijftiende eeuw kunnen vele scheepsvormen, van Indiase *dhow*s

³⁸¹ Ibidem, 218, 353.

³⁸² Ibidem, 3, 5, 169-179.

³⁸³ John N. Miksic, 'Heterogenetic Cities in Premodern Southeast Asia', *World Archaeology*, Vol. 32, No. 1, *Archaeology in Southeast Asia* (2000) 106-120, aldaar 112.

³⁸⁴ Miksic, *Singapore & the Silk Road of the Sea*, 266.

tot Chinese *jonken* tot de later arriverende Nederlandse *Oost-Indiëvaarders*, vanuit combinaties van winden via het nieuwe handelsknooppunt Malakka de havens in Indonesië, in China en noordelijker bezeilen. De handel en het in de regio syncretische mengsel van Indische, Islamitische en Chinese culturen centreren zich nu in Malakka, wat als consequentie het wegvallen van de stedelijke ontwikkeling van handelscentrum Singapore betekent. Alhoewel, als een kleinere havenplek blijft Singapore nog circa twee honderd jaar bestaan.

Als de geschiedenis wederom een omslag krijgt en de westerse overheersing gewapenderhand aan Azië wordt opgedrongen, zijn we aangeland in de zestiende eeuw, als de Portugezen als eerste Europeanen de stad Malakka vanaf 1511 gewapenderhand koloniseren. Volgens historicus Niels Steensgaard betekent het komende Europese overwicht evenwel dat:

when the Europeans arrived in Asia, there was virtually nothing to be discovered or constructed. They found an established network of trade routes and markets and an important part of the production was already directed towards the demands of the overseas merchant.³⁸⁵

De Portugese bezetting van Malakka leidt ertoe dat de Maleise hofhouding nu weer zuidwaarts moet vluchten en haar nieuwe domicilie vindt in het Johore-Riau-gebied, het zuidelijkste punt van het schiereiland Maleisië en een aantal eilandjes daaronder.

Er zijn bewijsstukken, zoals scherven uit de late Ming-periode, die bevestigen dat Singapore tot aan het begin van de zeventiende eeuw nog steeds als handelshaven functioneert. Hiernaast is een deel van een kaart van Singapore en zijn omgeving uit 1604 geprojecteerd, bijna honderd

jaar nadat Malakka door de Portugezen bezet is. Hier staat 'het kantoor' van de *xabandaria* van Singapore nog op, de Shahbandar, het Perzische woord voor havenmeester.³⁸⁶ Daarna is het

³⁸⁵ Niels Steensgaard, 'The Companies as a Specific Institution in the History of European Expansion' in: Leonard Blussé en Femme Gaastra (red.), *Companies and Trade: Essays on Overseas Trading Companies during the Ancient Regime* (Leiden 1981) 245-264, aldaar 253.

³⁸⁶ *Discripção chorographica dos estreitos de Sincapura e Sabbam. ano. 1604* (Chorographic Description of the Straits of Sincapura and Sabbam 1604 A.D.).

gedaan met Singapore: uit concurrentie-oogpunt vernietigen de in Malakka gevestigde Portugezen in 1612 de urbanisatie van Singapore volledig, inclusief alle handel, waarna het eiland twee eeuwen in obscuriteit verdwijnt.

In Malakka, ondertussen een belangrijk handelscentrum in Zuidoost-Azië, verandert de overheersing vanaf 1641 slechts van kleur als kooplui en militairen uit de Hollandse Republiek, onder het logo van de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC), de stad en zijn handelspositie met geweld van de Portugezen overnemen.³⁸⁷ De nieuwe meesters, die vorm geven aan de sterk monopolistische politiek van de VOC, zijn nu een doorn in het oog van de *Britse East India Company* (EIC), die voor haar lucratieve handel vice versa India en China, via de doorgang van de Straat van Malakka, een veilige vaste stapelplaats in de buurt van het Maleise schiereiland nodig hebben.

In dit verband maakt historicus Ryan een onderscheid tussen enerzijds de Britse EIC-handelspolitiek en anderzijds de vrije Britse handelaren:

The East India Company had an official monopoly of trade between England and the East, while trading ventures to South-East Asia from India were mainly in the hands of free-lance merchants based in India itself (...).³⁸⁸

Ook deze Britse *free-lance merchants*, *private country traders*, formeel niet gebonden aan de EIC, zijn op het kruispunt van handelswegen op zoek naar een onderkomen voor hun winstgevende intra-Aziatische handel. Malakka en Batavia komen niet in aanmerking, beide havensteden zijn tenslotte in handen van de Hollandse Republiek, van de VOC.³⁸⁹

³⁸⁷ Tussen 1588 en 1795 wordt Nederland de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden in casu de Republiek der Zeven Provinciën genoemd, maar ook de Hollandse Republiek of de Verenigde Provinciën.

³⁸⁸ N.J. Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore: A History from the earliest Times to 1966* (Kuala Lumpur 1969) 80.

³⁸⁹ Nicholas Tarling, *Imperialism in Southeast Asia: 'a Fleeting, Passing Phase'* (Londen 2001) 35.

In eerste instantie wordt nu het oog gericht op het Indonesische Riau-eiland Bintan, met een nietige haven en onderkomen genaamd Tanjung Pinang, twintig mijl voor de zuidkust van het Maleise schiereiland. Vanuit dit havenstadje kunnen de handelaren, naast het belangrijke opium, ook andere producten uit de omringende eilanden overslaan, zoals gambiersap voor het verven van textiel en het looien van leer, katoen uit India, tin uit Maleisië en Banka, peper uit de gehele archipel en goud uit Borneo. Handel is vaak ruilhandel, *barter trade*, waar producten uit bijvoorbeeld de Molukse gebieden, uit Celebes en de Filippijnen geruild worden voor zijde en rijst uit Siam en Cambodja, voor porselein uit China of koper uit Japan. Dat geldt evenzeer voor wapens en andere goederen die frequent met opium betaald worden.³⁹⁰

Op haar beurt ziet de VOC de groeiende Britse handelsactiviteiten vanuit het eiland Bintan met lede ogen aan. Ten slotte, na strijd, listige politiek en geluk, verovert de VOC in 1784 ook Bintan en moeten de EIC als de Britse handelaren wederom op zoek gaan naar een andere havenplaats in de buurt van de ‘landen onder de wind’. In 1786 besluiten marineofficier en Brits koloniaal bestuurder Francis Light met zijn zakenpartner en handelaar James Scott een overslag te vestigen op het zo goed als onbewoonde eiland Penang, aan de westkust van Maleisië.³⁹¹ De ligging van Penang is echter ongunstig en brengt geen grootse opleving van de handel. De Britse zoektocht naar een centrale overslagplek start opnieuw.

Twee historische zaken zijn eind achttiende en begin negentiende eeuw van belang. Ten eerste komt in 1795 aan de ruim 150-jarige Nederlandse overheersing van Malakka abrupt een einde, waardoor een voor deze stad onfortuinlijke periode ingeluid wordt.³⁹² Deze historische omslag is beïnvloed door politieke gebeurtenissen en oorlogsbeslommeringen aan het Europese thuisfront waardoor Malakka uit Nederlandse handen wordt genomen en onder Brits beheer wordt gesteld. Britten en Nederlanders betwisten al tientallen jaren elkaar de handel en opslag zodat nu, uit geopolitieke voorzorg, de nieuwe Britse eigenaren de vestingmuren van fort Malakka in 1807 alvast gaan slechten. De Britten staan de continuïteit van deze handelsstad niet voor en door het fort af te breken wordt Malakka, voorafgaande aan de terugkeer van de Nederlanders, als florerende handelsstad geofferd. De historici Anderson en Vorster noemen

³⁹⁰ Ewald Vanvugt, *Wettig opium: 350 jaar Nederlandse opiumhandel in de Indische archipel* (Haarlem 1985) 36, 53; C.W. Darbyshire, ‘Commerce and Currency’ in: Walter Makepeace, Gilbert Brooke en Roland St.J. Braddell (red.), *One Hundred Years of Singapore*, Volume II (Londen 1921) 11.

³⁹¹ Donald F. Lach en Edwin J. van Kley, *Asia in the Making of Europe: Volume III, A Century of Advance, Book three: Southeast Asia* (Chicago 1993) 1120; John R. Clammer, ‘The Ambiguity of Identity: Ethnicity Maintenance and Change among the Straits Chinese Community of Malaysia and Singapore’, *Occasional Paper 54, Institute of Southeast Asian Studies* (1979) 1-19, aldaar 4.

³⁹² Anthony Reid, *Southeast Asia in the Age of Commerce, 1450-1680. Volume Two: Expansion and Crisis* (New Haven 1993) 326-328.

deze afbraak ‘*the ultimate demise of the Malacca entrepôt*’, want in feite maken de Britten nu de weg vrij voor de (her)ontdekking van Singapore.³⁹³

Op de tweede plaats raakt de EIC in 1813 door de *Charter Act* haar commerciële monopoliepositie in de Engeland-India-Chinahandel kwijt. De befaamde Britse *Freedom of Trade* is in het Verenigd Koninkrijk ter discussie gesteld en wordt vervolgens omgebouwd naar ‘een imperialisme van de vrije handel’; meer partijen krijgen nu meer commerciële armslag.³⁹⁴ Dit tweede historische moment is voor de vrije handelaren van groot belang, zij kunnen nu meer druk op de autoriteiten uitoefenen om snel een geschikte plek voor hun ‘gouden’ handelswaar te vinden. Als in 1818 beschadigd Malakka, de stad zonder veilige muren, weer in Nederlandse handen komt gaat de Britse zoektocht naar een profitabel onderkomen zich nu richten op het uiterste zuidpuntje van het moederland Maleisië. Om zich ten slotte op één plek te focussen, het eilandje Singapore, in het zuidelijkste deel van de Straat van Malakka.

~

Singapore, een van de vele honderden eilanden van Zuidoost-Azië, wordt door historicus Anthony Reid omschreven als “*a region uniquely favourable to maritime activity, a boat was a normal part of household equipment*”.³⁹⁵ Het is een eiland, in 1819 niet meer dan een begroeide heuvel met daaromheen veel droog land, naast een kleine rivierdelta met drinkbaar water en diep zeewater tot vlak voor de kust: een perfecte anker- en bevoorradingsplek, geografisch in feite de meest aantrekkelijke locatie langs de handelsweg van Japan, China en Nederlands-Indië naar de rest van Azië en vandaar naar het Midden-Oosten en Europa.

In 1819 wordt het eiland bewoond door een paar honderd mensen, Maleise vissers en Chinese akkerbouwers van gambier en peper, naar alle waarschijnlijkheid is er ook een Chinese toko met wat etenswaar en textiel.³⁹⁶ Er staan wat huizen voor passanten, “*among them were the Javanese, Bugis and Balinese who were shrewd traders and merchants*”.³⁹⁷ Bugis, Boeginezen zijn vrijbuiters uit Celebes, die naast handelaren en kooplui ook smokkelaars in

³⁹³ James N. Anderson en Walter T. Vorster, ‘In Search of Melaka’s Hinterlands, Beyond the Entrepôt’, in Dilip K. Basu (red.), *The Rise and Growth of the Colonial Port Cities in Asia* (Berkeley 1985) 1-5, aldaar 5.

³⁹⁴ Jack Gallagher en R.E. Robinson, ‘The Imperialism of Free Trade’, *Economic History Review*, Second Series, Volume VI, No. 1 (1953) 1-15, aldaar 1.

³⁹⁵ Anthony Reid, *Southeast Asia in the Age of Commerce, 1450-1680. Volume One: The Lands below the Winds* (New Haven 1988) 2.

³⁹⁶ Wong Lin Ken, ‘Singapore: Its Growth as an Entrepot Port, 1819-1941’, *Journal of Southeast Asian Studies*, IX (I), 1978, 52.

³⁹⁷ Saw Swee Hock, *The Population of Singapore*, 3rd Edition (Singapore 2012) 9.

casu piraten zijn die de zeeën rondom Maleisië door hun rooftochten onveilig maken en het eiland Singapore als hun pleisterplek beschouwen.³⁹⁸

Daar sluit op 29 januari 1819 Thomas Stamford Raffles, *Chief Secretary* van de EIC in Benkoelen op Sumatra, een verdrag af. Niet met de sultan en gezaghebber van het Maleise sultanaat Johore-Riau waar Singapore onder valt, maar met diens oudere broer, zonder enige autoriteit. Het is een voor die tijd onwettig verdrag om de Britse vlag te mogen hijsen op dit nieuw te vormen protectoraat en er een factorij, een handelspost te vestigen als dependance van Raffles' EIC-nederzetting in Benkoelen. Interessant is het gegeven dat Raffles vanaf het begin van zijn missie op de hoogte is van Singapore's belang in vroeger tijden als dé oorspronkelijke Maleise handelshaven. Raffles is namelijk in het bezit van de oudste en van oorsprong meest betrouwbare versie van de *Sejarah Melayu*, de Maleise analen uit mei 1612. Bovendien is Raffles bedreven in de Maleise taal.³⁹⁹

Zoals historicus Reinout Vos terecht opmerkt, is Singapore in 1819 niet meer dan “het negentiende-eeuwse equivalent van de Maleise haven op Bintan, een lokale kleine haven op de zeeweg van Brits-India naar China”.⁴⁰⁰ Deze uitspraak staat in contrast tot de terminologie in het Britse dagblad *The Times* die deze *volte face* in de EIC-politiek onder een enigszins ander adagium brengt: Singapore moet gaan dienen als een “*fulcrum for the support of our Eastern and China trade, and from whence we can extend our commercial views and speculations*”.⁴⁰¹

Het onder Brits koloniaal gezag stellen van Singapore, het verdrag gepasseerd met onduidelijke Maleise bewindvoerders, leidt tot zowel Nederlandse als Britse politieke ontsteltenis. De officiële soeverein van het sultanaat Johore-Riau is formeel aan de VOC in Batavia ondergeschikt, maar de Maleise ondertekenaars hebben de Nederlandse autoriteiten over dit Britse ‘vriendschapsverdrag’ niet geconsulteerd. De Britten doen alsof de toe-eigening van Singapore voor hen eveneens een grote verrassing is. Zij hebben het annexeren, wat het territoriale gewin van Singapore in feite is, zelfs verboden. De Britse en EIC politiek in dit gebied beperkt zich tot het handhaven van een vrije doorvaart door de Straat van Malakka, zoals de *Freedom of Navigation*-clausule in het verdrag van de Vrede van Parijs, na het beëindigen van de vierde Engels-Nederlandse Oorlog in 1784, dit voorschrijft.

³⁹⁸ Alex Josey, *Lee Kuan Yew* (Singapore 1968) 4, 537, 539; Helen Hughes ‘From Entrepôt Trade to Manufacturing’, in: Helen Hughes en You Po Seng (red.) *Foreign Investment and Industrialisation in Singapore* (Canberra 1969) 2; Lee Soo Ann, *Industrialization in Singapore* (Camberwell 1973) 2-3.

³⁹⁹ *Sejarah Melayu*, Raffles' Manuscript 18 (Londen 1821); Miksic, *Singapore & the Silk Road of the Sea*, 147-148.

⁴⁰⁰ Reinout Vos, *Gentle Janus, Merchant Prince* (Leiden 1993) 205.

⁴⁰¹ *The Times*, 07-09-1819.

Deze geschiedenis van het stichten van een factorij op het nietige eilandje Singapore is ook door Zuidoost-Azië-expert en historicus Dianne Lewis als zodanig beschreven. Zij staat achter de stelling dat het achteraf fortuinlijke stichten van Singapore niet het resultaat is geweest van een bewust gevoerde EIC-politiek, gericht op het scheppen van een nieuw Brits territorium in de Maleise archipel.⁴⁰² Over deze annexatiepolitiek stelt historicus en diplomaat Van der Veen dat:

Van instemming [van regeringen in West-Europese hoofdsteden] was geen sprake, maar het leek ook weinig zin te hebben om te proberen dit proces tegen te houden. Stilzwijgend werd daarom vrijwel steeds de uitbreiding van het onder controle gebrachte grondbezit in Azië geaccepteerd, zodat een geleidelijke overgang ontstond van een informeel naar een formeel kolonialisme.⁴⁰³

De Britse excuses worden aanvaard waarna in 1824 het Traktaat van Londen, dat de invloedsferen van Nederland en Groot-Brittannië rond de Straat van Malakka beschrijft, getekend kan worden: Singapore blijft Brits en het Indonesische Benkoelen gaat naar Nederland. De arabist en journalist Maurice Blessing besluit zijn artikel over ‘Een klucht in Singapore’ met de woorden: “In 1824 ondertekende Nederland het Verdrag van Londen, waarmee het formeel afzag van elke aanspraak op Singapore – en onder meer een van God verlaten dorpje [Benkoelen] in ruil terugkreeg”.⁴⁰⁴ Een wat andere terminologie komt van de auteur en hoogleraar aan de Murdoch universiteit Garry Rodan, die in 1989 stelt dat “*The incorporation of Singapore into the British colonial empire arose out of a very specific historical struggle between imperial powers for access to and control over Oriental trade*”.⁴⁰⁵

Wat vergeten wordt, is dat door de Britse vestiging op Singapore het land Maleisië niet alleen zijn belang in de handelsplek Malakka verliest, maar dat het nu ook volledig gedaan is met de Maleise invloed op het eiland Singapore. Maleisië verliest op dat moment misschien wel de mogelijkheid om een van de meest ontwikkelde en rijkste landen ter wereld te worden. Zoals het geschiedschrijvende echtpaar Andaya bescheiden bevestigt: “*in terms of Malay history, Singapore signalled the end of the entrepôt under Malay rule (...)*”.⁴⁰⁶ Door de stichting van Singapore wordt binnen het Brits imperium een nieuw belang gecreëerd dat ook een politiek-militaire rol gaat spelen, meer dan 150 jaar lang. De Maleise Sultan Hussain en zijn

⁴⁰² Dianne Lewis, ‘British Policy in the Straits of Malacca to 1819 and the Collapse of the Traditional Malay State Structure’ in: Brook Barrington (red.), *Empires, Imperialism and Southeast Asia: Essays in Honour of Nicholas Tarling* (Clayton 1997) 11-24, aldaar 18.

⁴⁰³ Roel van der Veen, *Waarom Azië rijk en machtig wordt* (Amsterdam 2010) 82.

⁴⁰⁴ Maurice Blessing, ‘Een klucht in Singapore’, *Historisch Nieuwsblad*, december 2018, nr. 12, 38-44.

⁴⁰⁵ Garry Rodan, *The Political Economy of Singapore's Industrialization: National State and International Capital* (Londen 1989) 31.

⁴⁰⁶ Barbara Watson Andaya en Leonard Y. Andaya, *A History of Malaysia* (Honolulu 2001) 79-112.

hoofd van de openbare veiligheid, Temenggong Abdul Rahman, ontvangen voor hun malafide tussenkomst per jaar acht duizend Spaanse dollars plus de helft van alle te ontvangen invoerrechten.⁴⁰⁷ De Spaanse Dollar is in 1819 de standaard valuta in Zuidoost Azië en is dan 2,52 Hollandse guldens waard.

19 Opium helpt Raffles' nieuwe handelspost

In 1819 ontstaat Singapore, niet met internationale goedkeuring, maar wel na list en bedrog van de EIC en gedram van Britse handelsvrijbuiters die een grote interesse in opium hebben. Deze uitleg wordt ook onderschreven door de historicus John Wills jr. en de Amerikaanse 'opiumschrijver' van Singapore's geschiedenis, de historicus Carl Trocki:

Around 1800 (...) opium production in Bengal, a major source of revenue for the British, was stimulated by private traders' export to Dutch possessions and elsewhere in Southeast Asia and to China.⁴⁰⁸

We can best understand the British Empire East of Suez as of 1800 as essentially a drug cartel; - I believe that opium was more important than free trade; opium paid for free trade; - it was the growth of the opium economy of Asia that tied together the British and the Chinese at Singapore in 1819.⁴⁰⁹

Opium, onderweg van de Indiase provincies Bengalen en Bihar naar Portugees Macao en Chinees Kanton, in feite naar alle tussen India en China gelegen landen, is niet alleen een genotmiddel maar wordt, ook in Singapore, als betaalmiddel gebruikt en als dagprijs genoteerd.⁴¹⁰ Singapore kan vanaf zijn prille start als handelscentrum de doorvoer en distributie van opium direct op zich nemen, waardoor de concessies om gezuiverd opium te mogen verkopen vanaf dag één 40 tot 60% van 's-lands inkomsten opleveren.⁴¹¹ Als interessant vergelijkingsmateriaal: tussen 1860 en 1915 bedragen de opiuminkomsten in Nederlands Oost-Indië gemiddeld niet meer dan 15% van het jaarlijkse inkomen.⁴¹²

Helen Hughes, *Senior Fellow* aan de Australische Nationale Universiteit, heeft tijdens haar onderzoek een aantal interessante bedragen gevonden en de daarbij behorende

⁴⁰⁷ Carl A. Trocki, *Opium and Empire: Chinese Society in Colonial Singapore, 1800-1910* (New York 1991) 47.

⁴⁰⁸ John E. Wills Jr., 'European Consumption and Asian Production in the Seventeenth and Eighteenth Century' in: John Brewer en Roy Porter (red.), *Consumption and the World of Goods* (Londen 1993) 133-147, aldaar 146.

⁴⁰⁹ Trocki, *Opium and Empire*, 49-50, 225.

⁴¹⁰ *Singapore Trade by Major Commodities*, 1836; The Straits Calender and Directory (including Sarawak and Labuan) for the Years 1861-70.

⁴¹¹ Trocki, *Opium and Empire*, 50; Ichiro Sugimoto en Eu Chye Tan, 'Government fiscal Behavior and economic Growth of Singapore in the twentieth Century', *The Singapore Economic Review*, Vol. 56, No. 1 (2011) 19-40, aldaar 25.

⁴¹² James Robert Rush, 'Opium Farms in Nineteenth Century Java: Institutional Continuity and Change in a Colonial Society, 1860-1910'. A Dissertation presented to the Faculty of the Graduate School of Yale University (1977) 1.

hoeveelheden: “*Year ending 30 April 1836: Opium from Calcutta and Bombay, imports into Singapore: 1,083.000, exports from Singapore 795,000 Spanish Dollars*” en deze in- en uitvoer van opium betekent dat “[opium] import amounts to 23.6% of total imports, [opium] exports amount to 17.0% of total exports”.⁴¹³ Honderd jaar later ziet Ryan dat de invloed van opium in Singapore nog steeds indrukwekkend is:

It must be conceded that until almost 1930 the largest single revenue producing item (about half the total) was the opium monopoly with the result that the Government tended to be unenthusiastic about pressure to abolish the smoking of opium.⁴¹⁴

Vanuit vrijhaven Singapore, onder Brits beheer, wordt de scheepvaart nu beter dan voorheen tegen piraterij beschermd en alle goederenbewegingen worden onder aanwezigheid van Britse oorlogsbodems gecontroleerd. Dat levert bovenop de opium nog een redelijke hoeveelheid tol- en beschermgelden op: “*In the space of a few years during the 1840s, for example, Royal Navy and EIC ships received over £42,000 for actions against piracy*”.⁴¹⁵

Binnen enkele jaren na 1819 verhuizen een paar duizend Chinese kooplui uit de oorspronkelijke handelssteden Benkoelen, Malakka en Penang en vestigen hun bedrijven in het nieuwe handelskruispunt Singapore. Het eiland wordt de nieuwe centrale Aziatische overslaghaven waar Europese, Arabische, Chinese en Indonesische schepen een veelheid aan producten halen en brengen. Volgens historicus Schulte Nordholt is het “niet onredelijk om een continuïteit te zien van het oude Malakka naar het huidige Singapore, als schakel tussen Zuidoost-Azië en externe markten”.⁴¹⁶ Dit gezegde is aardig in cijfers te vervatten: als Malakka in 1825 nog \$2.5 miljoen overslaat en Penang zelfs \$8.5 miljoen aan overslaghandel pleegt, is Singapore al op \$22.2 miljoen aangeland.⁴¹⁷

Ook auteur Hughes en Wong Lin Ken, minister van Binnenlandse Zaken van Singapore in de jaren zeventig van de vorige eeuw, geven enige cijfers over de snelle mondialisering van Singapore:

By 1836 there were twenty mercantile houses in Singapore: seventeen were British-owned, two were European, and one was American. There were also a number of Chinese merchants and a few Arab and American ones, and they were included when the Chamber of Commerce was formed in 1837.⁴¹⁸

In 1842, the total tonnage of the archipelago trade [in Singapore] amounted to 109.387, of which 53.112 tons were carried by Malaysian *perahu*, and 56.275 tons were carried by square-rigged

⁴¹³ Hughes, ‘From Entrepôt Trade to Manufacturing’, 6-7, 10-11.

⁴¹⁴ Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 186.

⁴¹⁵ Watson Andaya, *A History of Malaysia*, 135.

⁴¹⁶ Henk Schulte Nordholt, *Een geschiedenis van Zuidoost-Azië* (Amsterdam 2016) 15.

⁴¹⁷ Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 110-111.

⁴¹⁸ Hughes, ‘From Entrepôt Trade to Manufacturing’, 5.

ships. By 1865-66, the total tonnage of the trade had increased to 233.465, of which 62.639 tons were carried in native vessels and 170.826 tons in square-rigged ships.⁴¹⁹

Singapore's vrijhandel groeit van £2,6 miljoen in 1825 naar £4 miljoen in 1830, £5,9 in 1840 en £10,4 miljoen in 1859. Als vergelijking: de VOC verhandelt in 1860 vanuit tol-heffend Nederlands-Indië 'slechts' £14 miljoen.⁴²⁰ In 1839, twintig jaar na de stichting van Singapore, is zijn handel een duidelijke versterking van het Brits-Aziatische koloniale systeem. Als zodanig draagt het bij aan de Eerste Opiumoorlog (1839-1842) waar de Britten de levering van opium en katoen uit Brits-India aan Chinese havensteden proberen op te dringen.

Ook Nederland heeft een pertinente rol gespeeld in de opiumontwikkeling van Singapore. Katrijn de Ronde, in 2015 verbonden aan de Nederlandse ambassade in Singapore en tekstschrijver van '*History of ABN AMRO Bank in Singapore*', meldt hierover:

The agency [of the Netherlands Trading Society (NTS) – established 1858] originally was set up as a trading company, be it that due to local *usance* NTS also had to sell on credit, something that the Society had been avoiding as much as possible, elsewhere. The results during the first few years were less than expected but salvation came when the Dutch East Indies government placed an order with the Factorij to provide a shipment of opium. Previously, the Factorij [head office of NTS in Batavia (Jakarta)] had passed on such orders for opium from Bengal to its correspondents in Calcutta. Now however, the Singapore Agency was used. Soon the purchasing and shipment of opium became the main source of income to NTS in Singapore.⁴²¹

Na de opening van het Suezkanaal in 1869 kan Singapore van en naar Europa sneller bereikt worden, terwijl ook de uitvinding van de telegraaf in 1871 het mondiale zakenverkeer faciliteert; goederen- en kapitaalstromen worden eenvoudiger en efficiënter bediend. In deze jaren van expansie gaan Europese handelshuizen in de Maleise tinmijnbouw investeren en richten scheepvaartondernemingen op die op hun beurt andere, vooral financiële diensten aantrekken. Het aantal schepen dat de haven van Singapore aandoet loopt van zo'n 500 in 1869 op naar 2.000 tien jaar later.⁴²² In 1900 wordt Hagemeijer en Co's Handelmaatschappij NV, vanaf 1965 auteurs werkgever, in Soerabaja in Nederlands-Indië opgericht.

Singapore zelf heeft nagenoeg geen producten van eigen grond, in zijn achterlanden Maleisië en Nederlands-Indië groeien de inlandse gewassen en worden de delfstoffen geproduceerd, allemaal handelsgoederen ten gunste van de bedrijvigheid van haven Singapore.

⁴¹⁹ Wong Lin Ken, 'The Trade of Singapore, 1819-1869', *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society*, v. 33, pt. 4 (December 1960) 83-293, aldaar Appendix C, Table xxiii.

⁴²⁰ Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 110-111.

⁴²¹ Katrijn de Ronde, '*History of ABN AMRO Bank in Singapore*', Nederlandse Ambassade (Singapore 2015). J.C. Baud schrijft een omvangrijk overzicht van de VOC-opiumhandel: J.C. Baud, 'Proeve eener geschiedenis van den handel en het verbruik van opium in Ned. Indie', *Biro Klasifikatie Indonesia (BKI)* 1 (Batavia 1853) 79-220, in casu: 'Proeve van een geschiedenis van den handel en het gebruik van opium in Nederlandsch-Indie', in: *Bijdragen Koninklijk Instituut voor Taal-, and- en Volkenkunde*, 1 (1853).

⁴²² Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 184.

Enige voorbeelden: buurland Maleisië, begin twintigste eeuw producent van 53% van 's werelds rubberconsumptie, laat alle rubberexport door Singapore verzorgen.⁴²³ Singapore is ook, na Hawaï, 's werelds grootste exporteur van in de omringende landen gekweekte ananas. In de jaren twintig van de vorige eeuw is de export vanuit Singapore 55.000 ton ingeblikte ananas per jaar, in 1939 loopt dit cijfer op naar 74.000 ton. Nederlands-Indië, de tweede belangrijke toeleverancier van Singapore, exporteert agrarische producten als latex en kopra, maar ook palmolie, thee, koffie, rijst, cacao, tabak, specerijen en het zo belangrijke tin en steenkool. Volgens Mills heeft roman- en reisboekenschrijver Jules Verne een ludieke uitspraak over handelend Singapore gebruikt:

Jules Verne described Singapore in *Celebrated Travels and Travellers* in 1881 as 'simply one large warehouse, to which Madras sent cotton cloth; Calcutta, opium; Sumatra, pepper; Java, arrack and spices; Manila, sugar and arrack; all forthwith dispatched to Europe, China, Siam, etc.'⁴²⁴

De overslag van goederen vereist veel handwerk en biedt een verklaring voor de komst van duizenden migranten naar Singapore. Het in China en andere Aziatische landen bijna op afroep 'voorradig zijn' van onbegrensde hoeveelheden arbeidskrachten wordt nu onafgebroken voor de ontwikkeling van het eiland ingezet. De groei van de stad stimuleert de bouw van huizen, van kantoren en wegen, van fabrieken, havens en pakhuizen, dat veelal met ongeschoolde mankracht gerealiseerd kan worden.

Naast de entrepôtfunctie is Singapore meer en meer de aanloophaven voor schepen om kolen te bunkeren, met als gevolg dat tussen 1870 en 1900 Singapore's in- en exporthandel zich meer dan verzesvoudigt, van een jaarlijks gemiddelde van S\$67 miljoen naar S\$431 miljoen,⁴²⁵ terwijl de bevolkingsgroei in diezelfde periode 'amper' verdrievoudigt, van 97.111 naar 229.900 inwoners.⁴²⁶ De exploderende groei van Singapore, vanaf de opening van het Suez kanaal tot het eind van de negentiende eeuw, toont zich door onderstaande teksten en getallen:

The US Treasury estimated the trade of Singapore at US\$210 million in 1898, more than Japan and the Dutch East Indies. Between 1873 and 1913, Singapore's volume of trade increased eightfold, making it the second busiest port in the world after Liverpool.⁴²⁷

⁴²³ Wong Lin Ken, 'The Trade of Singapore, 1819-1869', Table xiv.

⁴²⁴ Mills, 'Up the Creek with a Paddle', 6.

⁴²⁵ Huff, *The Economic Growth of Singapore*, 11; S\$-bedragen zijn Straits Dollars, in 1906 geënt op de Britse Pond Sterling van 2s.4d.

⁴²⁶ Iain Buchanan, *Singapore in Southeast Asia: An Economic and Political Appraisal* (Londen 1972) 165; Jack Gallagher, 'The Imperialism of Free Trade', 23.

⁴²⁷ Mills, 'Up the Creek with a Paddle', 6.

The division between European and Chinese traders was reflected in the establishment of a separate Chinese Chamber of Commerce in 1906, and Chinese merchants and bankers were by and large merely able to fill the interstices of Singapore's entrepôt activities.⁴²⁸

Export vanuit Singapore (in tonnen): ⁴²⁹

	<u>1873</u>	<u>1886</u>	<u>1898</u>
tin	3.989	8.098	31.545
tropische producten	152.996	293.308	570.347

Waarde in- en export van verscheepte handelsgoederen (in S\$1000):

	<u>1873</u>	<u>1886</u>	<u>1898</u>
totaal	76.783	122.613	311.942

Voor het *upgraden*, het verrijken van sommige aangevoerde tropische producten zijn in Singapore ondertussen wel wat werkplaatsen en fabriekjes gebouwd, procesindustrieën voor het inblikken van ananas en voor de verwerking van latex, sago en kokosnotenolie.⁴³⁰ Lokale industriële metaalverwerking krijgt zijn eerste beslag met de productie van werktuigen en machines voor het baggeren naar tinerts en wat later bij het fabriceren van gereedschappen voor de productie van rubber. Deze eerste aanzet tot industrialisatie in Singapore impliceert de start van een aantal gieterijtjes en een werkplaats voor stoomketels, met steenkool als energiebron. Fabricatie van technische apparaten, hoogwaardige gereedschappen en instrumenten ontbreekt, deze industriële producten komen voornamelijk uit Europa.

20 Migratie kent veel gezichten

In Deel I is Winsemius' proefschrift met als thema 'migratie' aan de orde geweest. Zijn proefschrift beschrijft onder meer mondiale fenomenen zoals de correlatie tussen kapitaal en de migratie van arbeid en de invloed van werkgelegenheid en bevolkingsgroei op goederenbewegingen. In kleiner verband beoordeelt hij ook "De miljoenenuittocht van grote groepen Chinezen uit China" naar Indië en Malakka, waarbij Singapore voor de migrantenschepen als aanlegplaats functioneert van waaruit de stromen van emigranten over Zuidoost-Azië verdeeld worden.⁴³¹ In Malakka, schrijft Winsemius, moeten na 1930 zelfs maatregelen genomen worden om de toestroom van vooral Chinese migranten "ondanks de in Malakka heersende werkloosheid en de lagere lonen" te minderen, om het migratiesurplus terug te dringen.⁴³² Winsemius' theorieën over baten en lasten van migratie en over ambulante

⁴²⁸ Hughes, 'From Entrepôt Trade to Manufacturing', 9.

⁴²⁹ Huff, *The Economic Growth of Singapore*, 378- 379.

⁴³⁰ Ibidem, 76-77.

⁴³¹ Winsemius, *Economische aspecten der internationale migratie*, 45, 50, 51, 59.

⁴³² Ibidem, 18-19.

productiefactoren geven hem straks de mogelijkheid om theorie en praktijk naast elkaar te leggen. Alhoewel, volgens historicus Nicholas Tarling, is Singapore een geval apart:

Colonisation of Singapore should be considered fundamentally different from other dominations and colonisations elsewhere in the world; in general the migrants came unencumbered by force from pauperized and meagre developed regions elsewhere; the escape from poverty, plagues, ethnical violence or nepotism on a grand scale.⁴³³

Singapore's handelskruispunt met Britse vrijhandel, overkoepelende wetgeving en militaire aanwezigheid dwingt een fysieke en geopolitieke rust af. In combinatie met de Britse open immigratiepolitiek schept dit voor honderdduizenden landverhuizers de mogelijkheid om het eiland te bereiken en er te gaan werken en wonen. De migranten komen uit vele windhoeken, uit China, India, Nederlands-Indië en in kleinere aantallen ook uit Europa; in 1901 wonen 4.000 Europeanen in Singapore.⁴³⁴ Veelal zijn migranten armoedzaaiers, gelukzoekers, vluchtelingen, al of niet vrijgekochte slaven en kooplui van allerlei oorsprong en kaliber.

In een essay in 1897 gepubliceerd in *The Straits Chinese Magazine*, bemerkt de Britse ambtenaar C.W.S. Kynnersley, dat de reden voor emigratie van in China geboren Chinezen “almost invariably want or political necessity” is, daaraan toevoegend dat de Chinezen naar de kolonie Singapore migreren “for the sole purpose of accumulating money”.⁴³⁵ Ook Ryan geeft een vrij nuchtere uitspraak over hun eenmalige doel van geld verdienen:

All had come to Singapore to make money, preferably in the fastest way possible so that they could return to their countries, Scotland, China or India (...) everyone hoping to make enough money to retire home before he died.⁴³⁶

Bij de eerste volkstelling in 1824, als Singapore gecedeerd wordt aan Groot-Brittannië en onder beheer wordt gesteld van de Britse gouverneur-generaal in India, is het oorspronkelijke inwoneraantal uitgegroeid naar ruim tienduizend personen.⁴³⁷ In 1850, op een totale bevolking van 52.900 zielen, worden circa 12.000 Maleisiërs, 2.000 Boeginezen en 39.000 Chinezen geteld. De frequente hongersnoden in China tussen 1849 en 1877 veroorzaakt door overstromingen, misoogsten en politiek geweld, met ruim drieëntwintig miljoen doden, doen wederom duizenden de sprong naar Singapore wagen. We weten dat Singapore in 1881 139.208

⁴³³ Tarling, *Imperialism in Southeast Asia*, 13.

⁴³⁴ Dudley Baines, *Emigration from Europe 1815-1930* (Cambridge 1995) 3; Carl A Trocki, *Prince of Pirates: the Temenggongs and the Development of Johor and Singapore 1784-1885* (Singapore 1979) 87.

⁴³⁵ C.W.S. Kynnersley, 'The Prevention and Repression of Crime' in *The Straits Chinese Magazine*, Vol. 1 No. 3, Sept. 1897, 74-77, aldaar 76.

⁴³⁶ Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 185.

⁴³⁷ T.J. Newbold, *Political and Statistical Account of the British Settlements in the Straits of Malacca* (Londen 1839); Trocki, *Opium and Empire*. 44.

inwoners telt, 63% is Chinees, 9% Indiaas en 23% is van Maleise afkomst, 5% staat genoteerd als “*Others*”.⁴³⁸

~

Volgens Han Fook Kwang, voorheen ambtenaar bij de *Civil Service* van Singapore en daarna journalist bij *The Straits Times*, emigreert Lee Bok Boon, overgrootvader van Singapore’s minister-president Lee Kuan Yew, in 1863 als zeventienjarige jongen vanuit het Chinese plaatsje Dabu in de provincie Guangdong naar Singapore. Hij keert in 1882 terug naar zijn land van herkomst, zijn vrouw Seow Huan Nio en drie kinderen in Singapore achterlatend. Seow is de dochter van een Chinese *towkay*, een winkelier, maar zij en haar drie kinderen zijn nog nooit in China geweest en blijven liever thuis.⁴³⁹

Een van Seow’s kinderen, de in 1871 geboren zoon Lee Hoon Leong, huwt met het zestienjarige Chinese weesmeisje Ko Liem Nio uit het Nederlands-Indische Semarang. Zij is een zogenaamde *peranakan*, een kind geboren in de Indische Archipel uit de eerste generatie Chinese immigranten. Een van haar kinderen is Lee Chin Koon (1903-1997), magazijnmeester en depotmanager bij de *Shell Oil Company*, die uitgehuwelijkt wordt aan Chua Jim Neo. Op respectievelijk 20 en 16-jarige leeftijd worden zij vader en moeder van hun op 16 september 1923 geboren zoon Lee Kuan Yew, die straks de eerste ‘eigen’ minister-president van Singapore wordt.⁴⁴⁰

~

Door de groei van de tinindustrie in Maleisië en de migratiestop in de Verenigde Staten wordt aan het eind van de negentiende eeuw de aanwas van Chinese migranten nog explosiever. De stad wordt nu door de migranten merendeels als tussenstation gebruikt, waardoor alleen al in het jaar 1887 101.000 Chinezen arriveren.⁴⁴¹ In 1895 groeit dit getal naar 150.000, het overgrote deel van de migranten op doorreis naar de Maleise tinmijnen. Begin twintigste eeuw zijn volgens de auteur J. Ee de volksverhuizingen richting Maleisië volumineus:

Likewise as in Singapore, the economic development of Malaya in the late 19th and early 20th century put an immigration wave into operation, principally from China, India and the Netherlands East Indies. In 1839 the Chinese arrivals in Malaya accounted for 2,069 and for

⁴³⁸ Singapore, Department of Statistics, *Monthly Digest of Statistics*, Vol. 6, December 1967, 11.3; Buchanan, *Singapore in Southeast Asia*, 165.

⁴³⁹ Han Fook Kwang, Warren Fernandez en Sumiko Tan, *Lee Kuan Yew: The Man and his Ideas* (Singapore 1998 2015) 23.

⁴⁴⁰ Josey, *Lee Kuan Yew*, 3, 44, 64, 623.

⁴⁴¹ Huff, *The Economic Growth of Singapore*, 57, 153; Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 181.

10,928 Chinese people in 1850. By 1911 there were 694,970 Chinese, constituting about 30 percent of the total population.⁴⁴²

Het gemiddelde jaarcijfer van 202.000 arriverende Chinese migranten, nu ook voor de opkomende Maleise rubberindustrie, groeit in de periode tussen 1926 en 1929 uit tot 324.000 per jaar. Van de nieuwkomers die als *indentured labourers* arriveren, contractarbeiders met een tijdelijk dienstverband, blijven de meesten echter voorgoed. Het percentage Chinezen dat tussen 1880 en 1940 de *Straits Settlements* weer verlaat, verzamelsnaam voor de drie Britse koloniale centra: Penang, Malakka en Singapore, ligt tussen de 25 en 30%. Deze remigratie valt samen met de westerse industriële depressie van de jaren dertig, die een catastrofale daling van de rubber- en tinprijzen tot gevolg heeft.⁴⁴³

In de PhD-thesis van Lynn Ang Ling-yin, *A Question of 'Chineseness'*, geeft deze filosoof aan dat de economische groei eind negentiende, begin twintigste eeuw, naast migranten en goederen, naast kunst en drank, ook handel in slaven en koelies brengt.⁴⁴⁴ Ook Trocki schrijft hierover:

Singapore's economy was supported by the production and consumption of several hundred-thousand Chinese coolies who were locked in a perpetual cycle of indebtedness and opium addiction. Many of these resided in Singapore but the vast majority lived and worked in Johor, Riau, Sumatra, and other nearby settlements.⁴⁴⁵

Het overgrote deel van de migranten zijn mannen, niet ouder dan 25, 30 jaar die vrouw noch kinderen kunnen meenemen, waardoor in Singapore rond 1891 slechts 23% van de inwoners vrouw is.⁴⁴⁶ Dit tekort wordt nauwelijks verholpen door gemengde huwelijken met Maleise of andere niet-Chinese vrouwen. Wel worden, naast vrouwelijke koelies uit China, slavinnen en prostituees uit Japan, de Filippijnen, Borneo, Celebes, Sumatra en andere omliggende regio's 'ingevoerd'.⁴⁴⁷

These female victims were known as *mui tsais*, who were young girls sold to families as domestic servants. The girls would be taken to live into another family, with obligations on the part of the buyers to clothe and feed the girl. However, (...) these conditions often did not prevail in Malaya, and the poor child was virtually a slave. (...) These *mui tsais* were also commonly referred to as 'bondmaids'. During their stay in the diaspora, many of these *mui tsais* were

⁴⁴² J. Ee, 'Chinese Migration to Singapore, 1896-1941', *Journal of Southeast Asian History*, 2: 33-52, aldaar 41.

⁴⁴³ Ta Chen, 'Chinese Migrations, with Special Reference to Labor Conditions', *Bulletin of the United States, Bureau of Labor Statistics*, No. 340 (Washington 1923) 84.

⁴⁴⁴ Lynn Ang Ling-yin, *A Question of 'Chineseness': The Chinese Diaspora in Singapore 1819-1950s*. PhD thesis University of Stirling (Ann Harbor 2001) 45-50.

⁴⁴⁵ Trocki, *Opium and Empire*. 208.

⁴⁴⁶ Singapore, Department of Statistics, *1891 Census*; Hughes, 'From Entrepôt Trade to Manufacturing', 4, 15.

⁴⁴⁷ James Warren, *Pirates, Prostitutes and Pullers: Explorations in the Ethno- and Social History of Southeast Asia* (Crawley 2008) 27-31, 50.

known to suffer physical and sexual abuse. Some were also groomed to become concubines to their masters.⁴⁴⁸

Tijdens de laatste decennia van de negentiende eeuw verandert de man/vrouw-situatie, alhoewel ten tijde van de volkstelling in Singapore van 1911 er nog steeds tweeënhalve man staat voor iedere vrouw.⁴⁴⁹ In zijn proefschrift geeft Winsemius ook een beeld van deze toestand:

Blijkens gegevens van April 1931 (ontleend aan “Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich-1933”) was zowel in de Straits Settlements als in de Gefedereerde en niet-gefedereerde Maleische Staten, het percentage der mannelijke personen aanzienlijk hooger dan dat der vrouwelijke. Van de totale bevolking in de Maleische Staten ad 4.385.346, was het aantal mannen 2.589.023, het aantal vrouwen 1.787.323.⁴⁵⁰

Door het opheffen van de beperkingsquota's in 1933 kan de ratio tussen mannelijke en vrouwelijke immigranten langzaam genormaliseerd worden: van 14.642 mannen per 1.000 vrouwen in 1836 is in 1931 de verhouding respectievelijk 1.710 per 1.000 en in 1957 loopt de ratio bijna volledig glad: 1.200 mannen per 1.000 vrouwen. In 1980 zijn de getallen respectievelijk 1.015 om 1.000.⁴⁵¹

21 Demografie van een diaspora

Na de vestiging van overslag depôt Singapore in 1819 ontstaan binnen honderd jaar drie grotere etnische gemeenschappen: de Chinese, de Maleise en de Indiase. W.G. Huff, bekwaam historicus die de rol van de Singapore's overheid veelal vanuit economisch perspectief bestudeert, stelt dat in 1900 “*practically all Singapore's inhabitants lived in readily distinguishable racial and, in the case of the Chinese pang (dialect) groups, ethnic areas*”.⁴⁵² Bovendien, in de veronderstelling van het tijdelijke karakter van hun aanwezigheid, blijven Chinese en Indiase immigranten op ferme afstand van enige assimilatie of een gemeenschappelijke cultuur. In 1951 stelt de hoogleraar aardrijkskunde aan de Universiteit van Malaya in Singapore E.H.G. Dobby dat “*The races maintain their individual integrity and customs by tacit agreement without proselyting*”.⁴⁵³ Saxema, in zijn geschrift over openbare

⁴⁴⁸ Ang Ling-yin, *A Question of 'Chineseness'*, 48.

⁴⁴⁹ Singapore, Department of Statistics, 1911 Census; Lim Chong Yah, *Singapore's National Wages Council: An Insider's View* (Singapore 2013) 67.

⁴⁵⁰ Winsemius, *Economische aspecten der internationale migratie*, 18.

⁴⁵¹ Straits Settlements, Report of the Immigration Department 1933 (Singapore 1933); Singapore, Department of Statistics, 1931, 1956 en 1980 Census; Saw Swee Hock, *The Population of Singapore*, 34.

⁴⁵² Huff, *The Economic Growth of Singapore*, 47.

⁴⁵³ E.H.G. Dobby, 'Singapore: Town and Country', *Geographical Review* 30, 1 (1940) 104; Alan J.A. Elliott, *Chinese Spirit-medium Cults in Singapore* (Londen 1990)16.

dienstverlening en goed bestuur in Singapore, bevestigt deze situatie met een vrij duidelijke uitspraak:

Singapore society was a synthetic creation, born not of the natural evolution of human settlement but artificially by the exigencies of a colonial economy that needed migrant labour. British administrative policies kept the Chinese, Malays and Indians apart in separate enclaves where they had different and virtually disconnected lives. They held different worldviews, closer to their countries of origin than the territory of their domicile.⁴⁵⁴

Nanyang Chinezen, vrij vertaald met ‘zij die overzee naar landen in Zuidoost-Azië gaan’, zijn de grootste groep. Zij gebruiken het eiland als motor om te overleven en, net zoals bijvoorbeeld de meeste Britse en andere ‘westerse’ inwoners, voor groei en voor winst. Gouverneur Francis Light, die in de achttiende eeuw in Penang gestationeerd is, schrijft in Brits koloniale terminologie over deze Chinese migranten:

The Chinese constitute the most valuable part of our inhabitants; they are the only people of the east from whom a revenue may be raised without expense and extraordinary efforts of government. They are a valuable acquisition, but speaking a language which no other people understand, they are able to form parties and combinations in the most secret manner against any regulations of government which they disapprove, and were they brave as intelligent they would be dangerous subjects, but their want of courage will make them bear many impositions before rebel. They are indefatigable in the pursuit of money, (...) they don't wait until they have acquired a large fortune to return to their native country, but send annually a part of their profits to their families.⁴⁵⁵

Singapore's nieuwe burgers van Chinese afkomst hebben hun clan, hun familie en andersoortige ‘eigen’ contacten die, zoals Winsemius in 1939 in zijn dissertatie vermeldt, met elkaar handel drijven en gewend zijn met geld te werken, met schulden en met onderling vertrouwen. Familiebanden zijn zeer belangrijk voor Chinezen. De Britse antropoloog Friedman voegt hieraan toe:

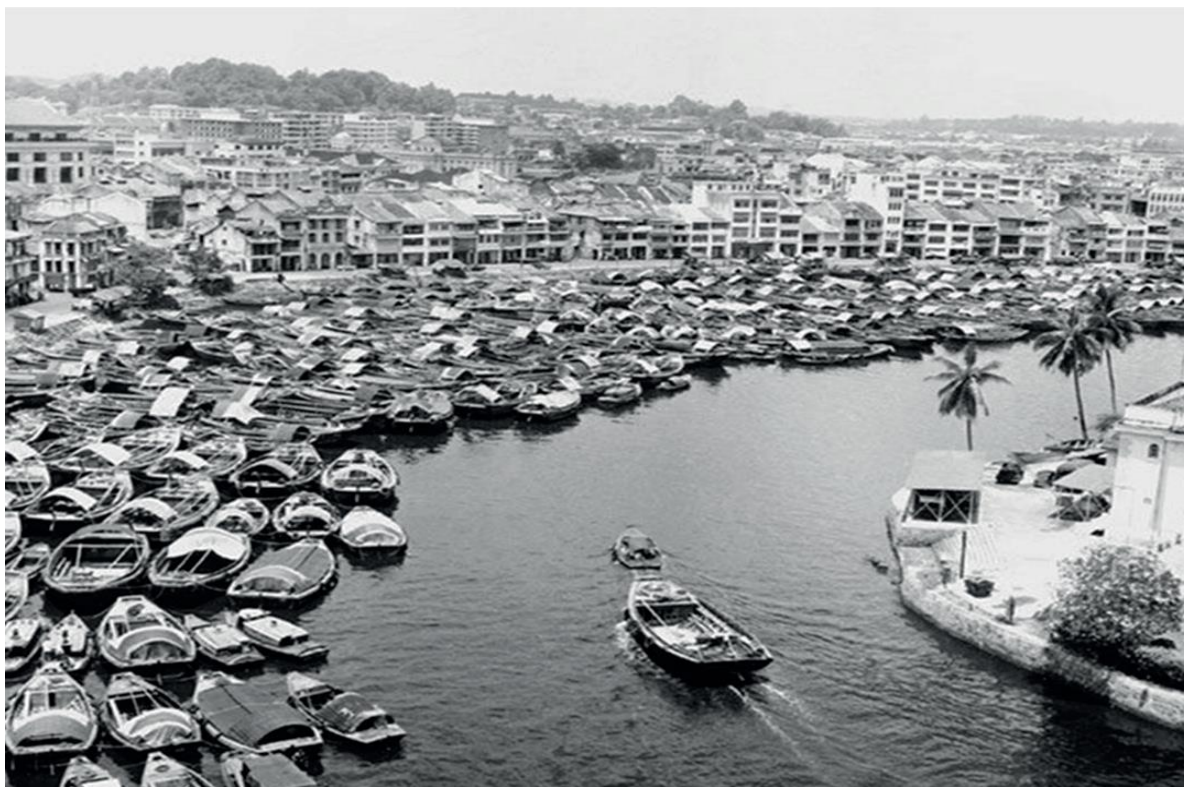
Shrewdness in handling money was an important part of the equipment which ordinary Chinese took with them when they went overseas in search of a livelihood. Their financial skill rested above all on three characteristics of the society in which they were raised: the respectability of the pursuit of richness, relative immunity of surplus wealth from confiscation of political superiors, and the legitimacy of careful and interested financial dealings between neighbours and even kinsmen.⁴⁵⁶

⁴⁵⁴ Saxena, ‘Virtuous cycles’, 8.

⁴⁵⁵ Francis Light, ‘Notices of Pinang’ in: J.R. Logan (red.), *The Journal of the Indian Archipelago and Eastern Asia*, Volume V (Singapore 1850) 9.

⁴⁵⁶ Maurice Freedman, ‘The Handling of Money: A Note on the Background of the Economic Sophistication of Overseas Chinese’ in: T.H. Silcock (red.), *Readings in Malayan Economics* (1961) 38-65, aldaar 42.

Met andere woorden, de Chinese cultuur in Singapore faciliteert (bank)functies die vaak geleid hebben tot het monopoliseren van goederenstromen. Rubber, rijst, gedroogde vis, kopra, sago, rotan en suiker, over het algemeen tropische producten en voedingsmiddelen, zijn een typische Chinese aangelegenheid. Zoals ook onderstaande foto laat zien hoe de Chinezen de infrastructuur voor deze handel verzorgen.

457

Ook de eerste industriële activiteiten in Singapore, zoals bijvoorbeeld het smelten van tin, zijn bijna volledig in Chinese handen. Vooral deze tinindustrie drijft op bankkrediet en ruilhandel, tin tegen levensmiddelen, maar ook kapitaalgoederen worden geleverd tegen een garantie van tin. Huff kent deze dualiteit tussen geld en goed:

Trust and social sanction in the Chinese community, backed up by legally enforceable contracts but also by abundant, and relatively easily found, surface tin deposits, combined to promote a smooth working of these credit arrangements.⁴⁵⁸

Industrie in binnenlands Singapore betekent begin jaren dertig niet meer dan veel Chinese familiebedrijfjes met weinig kapitaalgoed, in achterafstraatjes, gericht op reparatie en *service*

⁴⁵⁷ Foto: Tongkangs op overladen Singapore River in 1929, discussion paper 3/2016, *The Brenthurst Foundation* (Johannesburg February 2016); http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/23/23067Singapur,_na_Singapore_River,_13.II,1929.jpg, geraadpleegd 14 december 2013.

⁴⁵⁸ Huff, *The Economic Growth of Singapore*, 59.

units voor bijvoorbeeld in de bouw, die geen hoge productiviteit opleveren. De Britten, zoals we zullen zien, gaan zich uitgebreider op havengebied roeren.

De Chinese migranten houden lang, in feite tot na het einde van de Tweede Wereldoorlog, een patriottische houding ten opzichte van hun land van herkomst; zij beschouwen Singapore min of meer als een verlengstuk van hun ‘eigen’ China. Het Chinese onderlinge handelspatroon geldt daardoor niet alleen voor de regionale handel, maar ook voor de contacten met en leveringen vanuit vasteland China. Vandaar dat Chinese handelaren in Singapore nu ook scheepseigenaar worden en Chinese scheepvaartondernemingen en reparatie ook tot de groep van Singapore’s eerste technische ontwikkelaars gaan behoren.

~

Singapore blijft sinds Stamford Raffles geopolitiek maar ook economisch een anomalie in de rondom liggende Maleise wereld. Het eiland is uitgegroeid tot een idiosyncrasie, een eigenaardige entiteit van een Chinese ‘Confucius-metropool’ buiten China, omgeven door een ‘zee van Maleise moslim volkeren’.⁴⁵⁹ Geografisch ligt het ingeklemd in de oksel van het moederland Maleisië waarmee het fysiek bijna één land vormt, naast het buurland Nederlands-Indië, het land met bijna eenzelfde insteek als Maleisië.

Deze Maleise bevolking, de tweede bevolkingsgroep in Singapore is, zoals bevestigd in sectie 152 van de Constitutie van Singapore, de groep van autochtone oorsprong, ‘de rechthebbende en oorspronkelijke bevolking’, in het Maleis de *bumiputra*’s genaamd, de ‘zonen van eigen bodem’ en eigenaren van de grond. Deze groep beschouwt zich als deel van één volk, elk wonend op een eigen plek binnen hun uitgebreide *Nusantara*, in de uitgebreide Maleise archipel. Een wereld van meer dan 25.000 eilanden, waar ook het eiland Singapore deel van uitmaakt.⁴⁶⁰

De groep Maleisiërs die het eiland Singapore bevolkt, beschouwt zich niet als migranten, maar eerder als personen die binnen deze Maleise wereld zich vrijelijk kunnen bewegen. Die verenigd zijn door hun eigen Maleise taal, hun gemeenschappelijke moslimreligie en de *adat*, hun eigen cultuur en gewoontes. Dat geeft de specialist van zowel Singapore’s politiek als geschiedenis, de Australische historicus Michael D. Barr aanleiding te

⁴⁵⁹ Belangrijke insteek over dit onderwerp: Syed Hussein Alatas, *The Myth of the Lazy Native: A Study of the Image of the Malays, Filipinos and Javanese from the 16th to the 20th Century and Its Function in the Ideology of Colonial Capitalism* (Londen 1977).

⁴⁶⁰ Carl. A. Trocki, *Singapore: Wealth, Power and the Culture of Control* (Londen 2005) 8-9.

bevestigen dat: “*Singapore was a Malayan city, and was considered by all to be an intrinsic part of Malaya*”.⁴⁶¹

De Maleise bevolking is weliswaar ook naar Singapore gekomen en gebleven om te overleven en om een zekere welvaart te vergaren, maar hun levensinstelling is anders dan die van het Chinese deel van de bevolking. De antropoloog en auteur Judith Djamour zegt hierover:

Singapore Malays were acutely aware that they were an economically depressed group. (...) On the other hand, most Malays readily stated that their community was not a rich one, partly because Malays are not good businessmen and are not sufficiently industrious in accumulating capital and investing it profitably: ‘They do not like to work hard in order to acquire greater wealth, but prefer to spend what they earn, as they earn it.’ (...) Singapore Malays, on the other hand, attached great importance to easy and graceful living.⁴⁶²

Met andere woorden, de Maleisiërs in Singapore zijn in vergelijking met de robuuste Chinese meerderheid een achtergestelde groep, economisch verwaarloosd en ongeorganiseerd.⁴⁶³ Het echtpaar Andaya geeft een indruk hoe het Maleise volksgedeelte zich voelt en opstelt in bijvoorbeeld onderwijszaken, dat gemanipuleerd is door de ‘blanke’ indringer:

Throughout the Malay world, wherever educated Muslims gathered, study clubs were formed to discuss some of the issues facing Muslims and particularly why Malays had apparently failed to attain *tamadun*, the newly coined word for a technological civilization. Similar questions were debated by the vernacular press. Because of their failure to grasp *tamadun* and acquire *ilmu* (knowledge), said a modernist Islamic journal published in Singapore, *al-Imam* (1906-8) Malays had been subdued by an alien white race.⁴⁶⁴

Maleisiërs zijn van oorsprong landbouwers, vissers, ambachtslieden en redelijk wars van handel. Ten tijde van de Britse overheersing in Singapore zijn zij gerekruteerd in beroepen binnen de publieke sector, als ambtenaar, politieagent of als militair in het leger. Daarnaast zijn de Maleisiërs terug te vinden in ongeschoolde, veelal laagbetaalde beroepsgroepen, binnen de huishoudelijke verzorging als tuinman of chauffeur, als loopjongen of als bediende in de sterk groeiende kantooromgeving van Singapore.

Ook in de 21ste eeuw heeft de Maleise bevolkingsgroep nog steeds een relatief laag opleidingsniveau en is daardoor beroepsmatig nog steeds te vinden aan de onderkant van de maatschappelijke ladder, waardoor qua beroep en scholing een bijna vanzelfsprekend *perpetuum mobile* in werking blijft. In vergelijking met de jaren zestig van de vorige eeuw is er nu echter wel sprake van een betere Maleise bezetting in de hoek van winkeliers en

⁴⁶¹ Michael D. Barr en Zlatko Skrbiš, *Constructing Singapore: Elitism, Ethnicity and the Nation-Building Project* (Kopenhagen 2008) 24.

⁴⁶² Judith Djamour, *Malay Kinship and Marriage in Singapore* (Londen 1959) 10.

⁴⁶³ Chan Heng Chee, *Singapore: The Politics of Survival 1965-1967* (Singapore 1971) 16.

⁴⁶⁴ Watson Andaya, *A History of Malaysia*, 208.

administrateurs en veel jonge Maleise personen werken in fabrieken met grootschalige productie. De Singaporese wetenschapper en diplomate Chan Hengng Chee stelt dat ten tijde van Winsemius adviesperiode:

Around September 1967 it was revealed in the Singapore Sample Household Survey 1966, that approximately 33 per cent of the Malay working population were engaged in service, sport and recreation occupations, 21 per cent were craftsmen, production-process workers and labourers and about 17 per cent were workers in transport and communication occupations.⁴⁶⁵

Om haar Maleise bevolking economisch, sociaal en politiek tot een hoger niveau te inspireren, om een nog betere sprong naar de toekomst te maken en een passend ontwikkelingsniveau te bereiken, wacht de regering van Singapore complexe uitdagingen die niet alleen gericht moeten zijn om stereotype percepties te veranderen.

~

De derde etnische groep die vanaf het einde van de negentiende eeuw arriveert, komt in oorsprong uit India. Door stimulering van het Britse-Indische gouvernement arriveren grote groepen contractarbeiders in Singapore dat zelfs als werkkolonie gaat fungeren voor Indiase *convict labour*, gerechtelijk veroordeelden, die bij de aanzet van de Maleise plantagebouw en de stormachtige uitbreiding van de rubberindustrie ingezet worden.⁴⁶⁶ De ongeschoolde Indiase migranten zijn voorbestemd voor fysiek zwaar werk, voor handarbeid bij openbare projecten, voor gemeentelijke diensten, voor weg- en waterbouw, voor infrastructuur en als dokwerkers.

De etnische groep van Hindoe en moslim Tamils komen respectievelijk uit noordelijk en zuidelijk Brits-Indië en worden in Maleisië en naarmate de eeuw zich vordert ook in Singapore als postbodes, dagloners en kantoorhulp ingezet. Zij gaan als onderhoudspersoneel werken op de Britse militaire basis of zijn werkzaam als tuinman of plantsoenhulp. Hun bijna vanzelfsprekende beroepsgroepen van kappers en koks mogen in dit verband niet vergeten worden. De navolgers van de monotheïstische religie van het sikhisme, een specifieke subgroep van de sikhs uit de Indiase deelstaten Punjab en Bengalen, zijn nu in Singapore te vinden als onderwijzers, artsen en juristen. Sikhs verzorgen de veiligheid, zij zijn bewakers, maar zij werken ook als lagere ambtenaren bij politie en leger. Sunil Kukreja, hoogleraar *Comparative Sociology*, beschrijft de situatie van de sikhs in Maleisië op een bondige manier:

Jamit Singh was born in 1929 in Ipoh, the capital of the tin-mining state of Perak, to a relatively well-off and respected Sikh family. His father was a railway Station Master, and his brother a

⁴⁶⁵ Chan Heng Chee, *Singapore: The Politics of Survival*, 16.

⁴⁶⁶ Formal, Elliot en Agnieszka Wojtera, 'The Foreign Dimension of Singapore's Economic Growth: The Role of Foreign Multinationals and Labor on Singapore's economic Growth since the 1960s-1982'. Masterthesis Norges Handelshøyskole (Bergen 2013) 9.

professional soldier in the British military. He was part of the Punjabi diaspora descended from Sikhs who moved to Malaya in the 1870s to serve as policemen and soldiers for the British authorities.⁴⁶⁷

Misschien opereert tegenwoordig wel de helft van de Indiase bevolking in de kleinhandel, in kantoorboekhandels, in de catering van Indiaas eten en in de vele textielwinkels. Handel in Indiase katoenproducten zijn gaandeweg van de Britse EIC in Indiase, veelal Sikhs' familiehanden overgegaan. Indiërs uit Ceylon zijn klerken bij de koloniale Singaporese bureaucratie, terwijl geld lenen voor handels- en bankzaken tot het specifieke terrein van de Chettiar kaste uit de Indiase deelstaat Tamil Nadu behoort, die als geen andere beroepsgroep de oorspronkelijke Brits-Indiase negotie financieel heeft gefaciliteerd.

Het aantal immigranten in Singapore uit India en later ook uit Pakistan, heeft zich sterk uitgebreid, begin jaren vijftig van de vorige eeuw spreken we over 76.000 inwoners van Indiase oorsprong. In 1959 is Singapore's eerste minister voor Cultuur en daarna minister van Buitenlandse Zaken de van oorsprong journalist Sinnathamby Rajaratnam, in 1915 geboren in Ceylon uit Tamil ouders en opgegroeid in Maleisië.

~

Voorgaande groepen Chinezen, Maleisiërs, Indiërs en Pakistani vormen in 2018 96% van de bevolking van Singapore. Zij bleven omdat, zoals Cicero in het jaar 45 voor de christelijke jaartelling stelt: "*Ubi bene, ibi patri*", 'waar het mij goed gaat, is mijn vaderland'.⁴⁶⁸ Het Chinese deel van de bevolking neemt in 2018 74% voor hun rekening, het Maleise deel 13% en de Indiërs vormen met 9% de kleinste bevolkingsgroep. De overige 4% bestaat uit de zogenaamde *Other Ethnic Groups*: Euraziaten, Europeanen, Arabieren, Japanners, enzovoorts.⁴⁶⁹

Singapore is een multiraciale, multitalige en multireligieuze stad. Het is voor te stellen dat volgens Barr "*in the highly structured and micromanaged context of Singapore, race is a fundamental instrument of social engineering and the means for the organization of social complexity*".⁴⁷⁰ Deze zinsnede verwoordt het dominante thema binnen Singapore's divers samengestelde bevolking: de complexiteit van klasse gecombineerd met kaste, etniciteit en religie, soms als uitvloeisel van westerse hegemonie, vaak als uitvloeisel van migratie en de drang naar welvaart, fundamentele pijlers van de geschiedenis van 'model Singapore'.

⁴⁶⁷ Sunil Kukreja, 'The Political Economy of Ethnic Group Incorporation: The Case of Punjabis in Malaya', *Crossroads: An Interdisciplinary Journal of Southeast Asian Studies*, Vol. 11, No. 1 (1997) 25-49, aldaar 27.

⁴⁶⁸ Marcus Tullius Cicero, *Tusculanae Disputationes*, V (Rome 45 BC) 108.

⁴⁶⁹ Singapore, Department of Statistics, 2015 data.

⁴⁷⁰ Barr, *Constructing Singapore*, 50.

22 Groei, commercieel belang en kwetsbaarheid

De westerse wereld heeft meer en meer behoefte aan de producten die Singapore verscheept: tin voor de blik- en rubber voor de automobiellindustrie. De duizenden oliegestookte schepen die het eiland jaarlijks rond, leveren bovendien een aanvullende markt voor het volumeproduct olie.⁴⁷¹ In 1921 betekent petroleum slechts 10.000 ton, in 1926 415.000 ton en in 1939/1940, als twee/derde van alle scheepsmotoren olie gestookt is, wordt in Singapore voor 743.000 ton aan petroleum gebunkerd en geëxporteerd.⁴⁷² Gekoppeld aan de bestaande handel in tropische producten, uitgebreid met de startende Maleise en Indonesische palmolie-industrie, levert dit uitdijende productpallet tussen 1870 en 1939 Singapore jaarlijkse groeipercentages op van 3 tot 4%. Overigens houdt deze groei nauwelijks enige tred met de groei van de bevolking, die intussen verzesvoudigd is.

In 1913, bijna vijftig jaar voordat Winsemius zijn intrede in Singapore doet, resulteert de maritieme groei in het opzetten van een centrale havenorganisatie, de *Singapore Harbour Board* (SHB). De Britten willen, door voldoende havenruimte ter beschikking te stellen en over veel mankracht te beschikken, Singapore op scheepvaartgebied een concurrerende positie geven; de scheepvaart die Singapore aandoet moet op een snelle afwikkeling van lossen en laden kunnen rekenen. Bovendien, vrachtschepen en olietankers moeten regelmatig het dok in om gecontroleerd en gerepareerd te worden. Eind jaren dertig kan scheepsreparatie in Singapore plaatsvinden op een door de Britten gebouwde scheepswerf annex reparatiebedrijf, met meerdere scheepsdokken. Een neveneffect op deze zich ontwikkelende industriële activiteit van de SHB is het ontstaan van Chinese scheepswerven voor het bouwen van sleepboten, veerboten en soms een klein stoomschip. De ontwikkeling van de scheepvaartsector leidt in de jaren dertig tot het eerste rekruteren van lager technisch scheepvaartpersoneel.

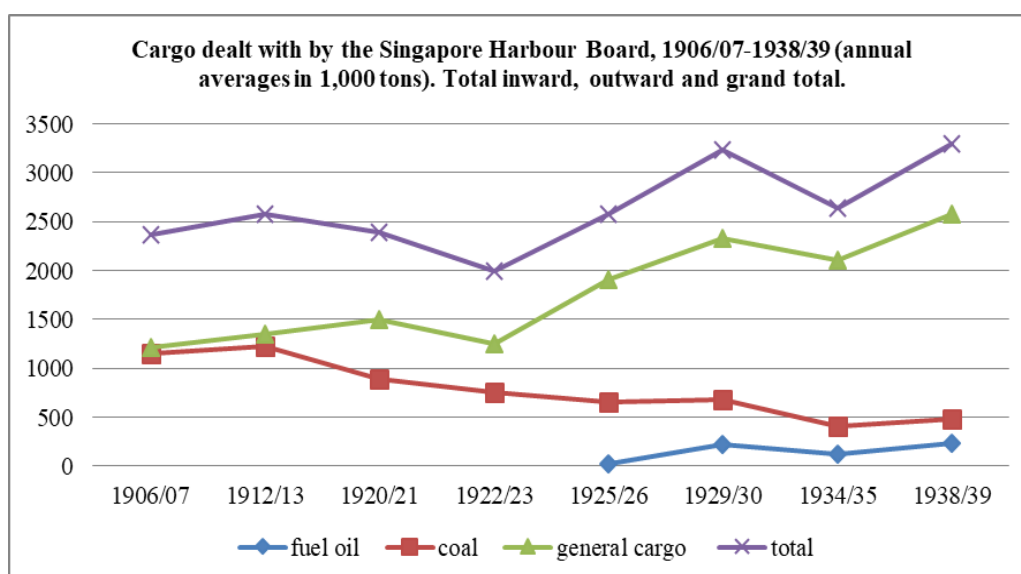
Onderstaande Grafiek 1 laat zien dat haven en scheepvaart het economische fundament van Singapore verstevigen.⁴⁷³ Wat deze grafiek ook zichtbaar maakt zijn de wispelturige veranderingen die de twintigste eeuw met zich meebrengt; de economische recessie in het Westen, tien jaar na de Eerste Wereldoorlog, doet afzetmarkten inzakken. Ook wordt duidelijk hoe na deze crisis Singapore's economie door de haven opnieuw groei laat zien.

⁴⁷¹ Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 184.

⁴⁷² Huff, *The Economic Growth of Singapore*, 77.

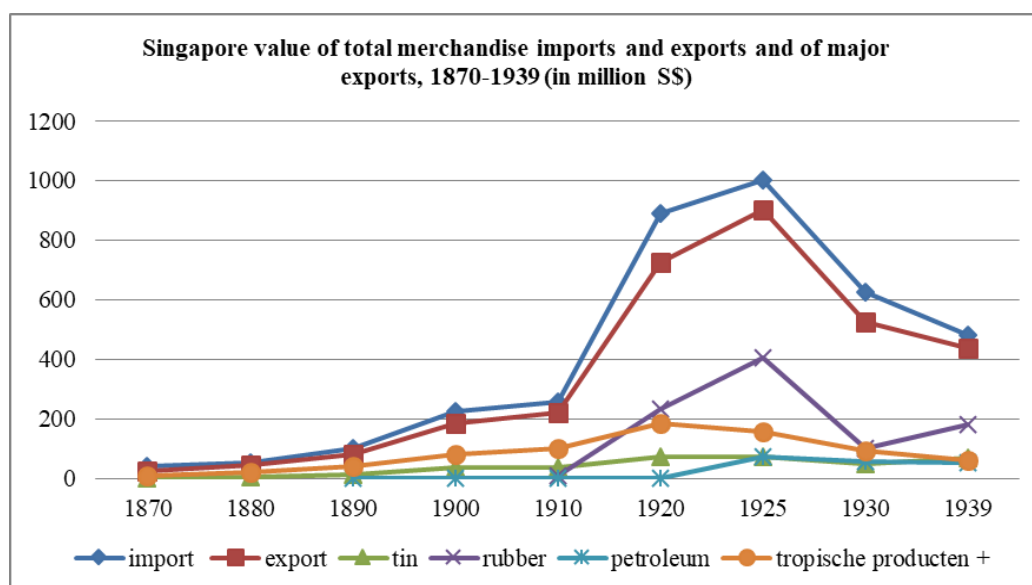
⁴⁷³ Ibidem, 135, 141.

Grafiek 1

Grafiek 2 geeft de financiële consequenties van de goederenbewegingen uit Grafiek 1 weer. De lijnen laten zien hoe door de malaise van een wereldwijde depressie, met als gevolg schokken in de rubbernoteringen en sterke schommelingen in valutaprijzen, Singapore's economie beïnvloed wordt. De grafiek maakt duidelijk dat Singapore's economisch belang, als land zonder grondstoffen, bij de handel ligt; in 1927 bestaat bijna 60% van de totale import in Singapore uit producten uit de regio's Maleisië, Noord-Borneo en Nederlands-Indië. Anderzijds maakt deze goederengroep 54% uit van wat Singapore in totaal exporteert.⁴⁷⁴

Grafiek 2

⁴⁷⁴ Ibidem, 83, 372-374.

Het vanuit omringende landen geïmporteerde tin en rubber, in combinatie met andere tropische producten, levert een labiel exportpallet op. En aangezien industrialisatie vooralsnog geen *hot item* is, verstevigt dit de conclusie van Singapore's kwetsbaarheid. Wat nu lokaal gefabriceerd, zeg geïndustrialiseerd wordt, komt voornamelijk uit de minst attractieve rubriek van 'etenswaren, drank, tabak en producten vervaardigd van hout en textiel', gefabriceerde producten die bovendien met een verwaarloosbaar percentage buiten de actieradius Zuidoost-Azië geëxporteerd worden.

Dat Huff in 1995 Singapore omschrijft als "*an island of 3.1 million people, the world's eighth largest exporter of machinery and transport equipment and ranks 12th in exports of services*" zou in 1930 alle verwachtingen te boven gaan.⁴⁷⁵ Industrialiseren is in de jaren dertig van de vorige eeuw in Singapore, buiten de SHB en de scheepsbouw/repairatie om, nog nauwelijks een serieuze optie naast de winstgevende handel in goederen.⁴⁷⁶ De Europese handelshuizen in Singapore hebben sowieso weinig financiële interesse in fabricage, in industrie, waardoor ook hun investeringen in deze sector minimaal blijven. Ryan meldt dat de Europese handelsgemeenschap zelfs enige tijd moedwillig de ontwikkeling van lokale industriële productie tegengehouden heeft:

In 1933 and 1934 the European mercantile community easily defeated Singapore's protectionist lobby of local Singapore manufacturers and European firms who had the distribution of imported manufactured goods as their main business.⁴⁷⁷

~

Niet alleen de talloze Europese handelaren en handelskantoren in Singapore hebben qua industriële ontwikkeling hun vrij negatieve invloed doen gelden. Op basis van de groeiende vraag naar Aziatische producten voor westerse afzetmarkten beïnvloeden deze handelshuizen, met hun snelle communicatie en veelal machtige achterban, ook de financiële ontwikkelingen in Singapore. De financiële afwikkeling van Singapore's handel met de omliggende regio's is, zoals eerder omschreven, in oorsprong op Chinese leest geschoeid. Nu doet de toegenomen export naar het Westen ook de financiële afwikkeling in Europese bankhanden overgaan die, gesteund door de centrale banken in de betreffende thuislanden, vooral Europese exporteurs gaan garanderen en financieren, respectievelijk bevoordelen. De Chinezen met hun onderlinge

⁴⁷⁵ W.G. Huff, 'The Developmental State, Government, and Singapore's Economic Development Since 1960', *World Development*, 1995, Vol. 23, No. 8, 1421-1438, aldaar 1421.

⁴⁷⁶ *International Trade Statistics 1993*, GATT (Genève 1993).

⁴⁷⁷ Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 274-275.

financiële netwerk hebben voorlopig niet de steun van Europese noch van Amerikaanse financiële instellingen.

Dit werkt dubbel in hun nadeel omdat Singapore's Chinese ondernemers en hun banken enerzijds niet op een eigen centrale bank noch op een beurs kunnen terugvallen. Daarnaast creëren de opkomende West-Europese vraag en de veranderde financieringsmethodiek geen adequate tegenstroom. De geldcirculatie gaat in andere handen over terwijl bovendien 'nu er meer uit gaat dan er in', want ook de ontstane winsten worden nu naar die landen 'geëxporteerd' waar het kapitaal vandaan komt. Chinese herinvestering in Singapore wordt op deze manier een moeilijker zaak.⁴⁷⁸ Bovendien als de omzet sterk terugvalt, komt de financiële veiligheid in het geding, ondanks de zo vertrouwde ruilhandel. Zolang de financiële consequenties van export en import redelijk in evenwicht zijn, wat begin twintigste eeuw nog het geval is, is de afhankelijkheid voor deze Chinese ondernemers niet funest.

Met andere woorden, het toenmalige bilaterale systeem van de Aziatische ondernemer die tevens Aziatische inwoner van Singapore is, wordt ontkracht. De handelssector in koloniaal Singapore, koop en verkoop, de beurs van goederen, financiën en controle, gaan nu overwegend Europees gedomineerd worden. Dat laat zich vooral merken in de periode 1920-1930, recessiejaren in de westelijke wereld, die zich in Azië als een baken van onrustige factoren gaat manifesteren. Huff bevestigt deze voor de Chinese handel negatieve ontwikkeling:

Unlike the European agency houses and banks, which survived the 1930s slump without undue difficulty, several of the largest Chinese businesses were forced into amalgamation or liquidation, while bankruptcies among smaller Chinese firms multiplied.⁴⁷⁹

De verhoogde Europese financiële interesse is niet de enige factor die de draagkracht van Singapore's lokale ondernemerschap aantast. Ook typische Chinese marktsectoren zoals het reeds genoemde smelten en verkopen van tin en het prepareren en verkopen van rubber, in 1936 tot wel 80% van Singapore's export, gaan nu versterkt over in Europese handen.⁴⁸⁰ Daarnaast is de logische consequentie dat als de 'oosterse' handel op wat voedselproducties van koekjes, snoep en bakolie na niet wil industrialiseren, voornamelijk westerse initiatieven tot industrialisatie worden genomen.

Vandaar dat in de jaren dertig van de vorige eeuw in eerste instantie voornamelijk westerse fabrieken voor bouwmaterialen als vloertegels, draad, spijkers, verf, glas, triplex, dakpannen en asbest gesticht worden. Ford Automobielen zet een assemblagefabriek voor

⁴⁷⁸ Rodan, *The Political Economy of Singapore's Industrialization*, 41.

⁴⁷⁹ Huff, *The Economic Growth of Singapore*, 89-92.

⁴⁸⁰ Buchanan, *Singapore in Southeast Asia*, 33.

auto's op en vanwege de rubberproductie start Bata uit Tsjechoslowakije een schoenenfabriek. Allemaal producten voor levering aan de lokale en regionale markt. In 1932 worden in Singapore ook twee bierbrouwerijen opgezet, die de merken Heineken en Amstel produceren en vermarkten onder de productnamen Tiger Beer en Anchor Beer.⁴⁸¹

Wel wordt de productie die voorheen in westerse thuislanden plaatsvindt nu uit kostenoverweging naar de oorspronglanden teruggebracht. Terug naar de landen waar de basisproducten vandaan komen, maar dan wel onder westerse penvoering, jurisdictie en financieel belang. Houtbewerking voor het vervaardigen van meubels wordt nu een nieuwe industrietak, met productie-eenheden voor textiel en kleding als goede tweede. Als gunstig neveneffect geldt dat er enigerlei vorm aan technisch onderwijs gegeven wordt en de ontwikkeling en productie op kleinere schaal van machines en werktuigen opgestart worden.

De bevolking van Singapore groeit ondertussen van 558.000 in 1931 naar 770.000 inwoners in 1941. Het fundament voor de toekomst is zich enigszins aan het verstevigen, maar de oorlog, die in 1942 begint, gooit veel in duigen.⁴⁸²

⁴⁸¹ Wong Lin Ken, 'Singapore: Its Growth as an Entrepot Port, 1819-1941', 76.

⁴⁸² Ibidem, 165; Ryan, *The Making of Modern Malaysia and Singapore*, 182.